

A fenntartható fejlődésről Brüsszelben

(Az Európai Környezetvédelmi Iroda konferenciája 2007 novemberében)

Az Európai Bizottság 2007 októberében közleményt¹ adott ki az Európai Fenntartható Fejlődés Stratégiájában elért előrehaladásról. Ebből az alkalomból rendezett konferenciát² a földrész legnagyobb környezetvédő civil szervezete, az Európai Környezetvédelmi Iroda Brüsszelben 2007. november 17-én, majd egy belső munkamegbeszélést a következő napon.

A konferencia nyitó előadását *Christine Dalby*, az Európai Bizottság Főtitkárságának a témáért felelős munkatársa tartotta, aki számba vette, hogy az egyes részterületeken milyen eredmények születtek. Az üvegházhatású gázok kibocsátása 2 százalékkal csökkent a Kiotói Jegyzőkönyvben meghatározott vonatkozási évhez viszonyítva, azonban még jelentős erőfeszítéseket kell tenni, hogy az EU teljesítse az elkövetkező időszakra kitűzött csökkentési célokat. A közlekedés terén inkább kudarcról lehet számot adni: az ágazat energiafelhasználása az Unió országaiban 2000 és 2005 között átlagosan évi 1,3 százalékkal emelkedett, ami csak kicsivel alacsonyabb, mint a bruttó hazai termék évi 1,7 százalékos növekedése. A termelés és fogyasztás fenntarthatóságát nehéz számszerűsíteni, erre egyelőre a leginkább alkalmas mutató az erőforrások termelékenysége, vagyis az, hogy egységnyi GDP-t mennyi természeti erőforrással állítanak elő. Ez a mutató 2000 és 2004 között 2,3 százalékkal javult. A primer nyersanyagok felhasználása ugyanezen időszak alatt évi 0,8 százalékkal csökkent, ami figyelemre méltó változás az 1990 és 2000 közötti időszakhoz képest, amikor évente 0,1 százalékkal növekedett. További jó hír, hogy ezen a téren még komoly lehetőségek vannak, hiszen egységnyi GDP előállításához az EU kétszer annyi nyersanyagot használ fel, mint Japán. Az állat- és növényfajok továbbra is nagy számban veszélyeztetettek, köztük az emlősök 24 százaléka. További komoly erőfeszítéseket kell tenni ahhoz, hogy teljesíthető legyen az EU célkitűzése a biológiai sokféleség csökkenésének megállítására 2010-ig. A várható élettartam és az egészségesen eltöltött évek száma terén az EU világviszonylatban előkelő helyen áll, azonban egyre súlyosabb problémát jelentenek az életmódból adódó megbetegedések, mint például az elhízás és az elmebetegség számának növekedése. Az EU tagországaiban a 25 és 34 év közötti fiatalok 30-64 százaléka, a 65 év felettieknek pedig a 62-80 százaléka túlsúlyos, ami cukorbetegség, szív- és érrendszeri betegségek és egyéb bajok előidézője. A lakosság 26 százaléka dohányzik rendszeresen. Az Unió lakosságának 16 százaléka él a szegénységi küszöb alatt. Bár az elmúlt években történt szerény előrelépés ezen a téren, még mindig túlságosan nagyok a társadalmi és területi különbségek. Az Unió elengedhetetlennek tartja az oktatás színvonalának javítását a fenntartható fejlődés eléréséhez. Az egyik legfontosabb mutató az élethosszig tartó tanulásban résztvevők aránya, ami 2000 és 2006 között 7,5-ről 9,6 százalékra nőtt. A kutatásra és

¹ http://ec.europa.eu/sustainable/docs/com_2007_642_en.pdf (angol nyelven)

² A konferencia programja (angol nyelven): <http://www.eeb.org/events/AGENDA-EEB-Seminar-16-NOV2007.pdf>

fejlesztésre (K+F) fordított összegek GDP-hez viszonyított aránya 2000 és 2005 között nem emelkedett: a régi tagországokban 1,9 százalék, az újakban 1,4, ami igen messze van az EU által kitűzött 3 százalékos céltól. A gazdasági eszközök (mint például a környezetvédelmi adóreform, illetve a környezetileg káros támogatások felszámolása) terén még jelentős lehetőségek vannak. A Bizottság idén márciusban e témában megjelent Zöld könyve³ részletesen foglalkozik ezekkel. Az uniós alapok is komoly összegekkel támogatják a fenntartható fejlődést szolgáló tevékenységeket. Az előadás végén azonban Christine Dalby elismerte, hogy a haladás a szavak (nyilatkozatok, közlemények, állásfoglalások) terén jelentős, a gyakorlati eredmények viszont szerények.

Az előadást követő vita is elsősorban ez utóbbi körül forgott. Az EU valóban a világ élvonalában jár a helyes politikák meghatározásában, a gyakorlatban viszont nem sok változik. Az EEB sürgette, hogy a környezetvédelmi adóreform témájában a Bizottság fogjon össze az élenjáró országokkal (mint például Ausztria, Észtország, Hollandia, Németország, Svédország és Szlovénia), és dolgozza ki, miként tudnának legalább ezek az országok együttműködni a folyamat felgyorsításában. Felrótta, hogy bár a környezetileg káros támogatásokkal kapcsolatban az év elején a Bizottság megbízásából elkészült egy tanulmány⁴, azonban azóta gyakorlatilag semmi nem történt az ügyben.

Az uniós alapok felhasználásával kapcsolatban rámutattam, hogy az Európai Bizottságok által jóváhagyott támogatások jelentős része fenntarthatatlan folyamatokat erősít⁵. Ezt többen is megerősítették, konkrét példákat említve különböző országokból elsősorban a közlekedés és a mezőgazdaság területéről. A Bizottság jelen lévő tisztségviselői azzal érveltek, hogy amíg a tagországok ilyen támogatásokat kérnek, és nincs politikai akarat ezek felszámolására, addig a brüsszeli hivatalnokok nem sokat tudnak tenni.

Az EEB-tagok megvitatták és kisebb módosításokkal jóváhagyták az EEB választ⁶ a Bizottság közleményére. Ebben egyebek mellett szorgalmazták, hogy dolgozzon ki cselekvési tervet a primer nyersanyagok felhasználásának negyedére csökkentésére 2030-ig, 2010-ig zöldsítsék az összes közbeszerzést, a közlekedési infrastruktúra-használati díjakba teljes mértékben építsék be az externális költségeket, a Bizottság korábbi állásfoglalásának megfelelően 2008-ban készítsenek tervet a környezetileg káros támogatások felszámolására, és ne nyújtsanak uniós támogatásokat fenntarthatatlan beruházásokra.

A konferencia résztvevő megvitatták a civil szervezetek által javasolt fenntarthatósági mutatók⁷ alakulását. Ez egyebek mellett magában foglalja az üvegházhatású gázok kibocsátásának 70 százalékos csökkentését 2030-ig, az emberi egészséget súlyosan veszélyeztető vegyszerek forgalmazásának teljes megszüntetését 2010-ig, a légszennyező anyagok koncentrációjának fokozatos csökkentését, majd környezeti és egészségügyi határértékeinek maradéktalan betartását, a biológiai sokféleség csökkentésének megállítását

³ Zöld könyv a környezetvédelmi és a kapcsolódó politikai célokra szolgáló piaci alapú eszközökről: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/hu/com/2007/com2007_0140hu01.pdf

⁴ Ezt a Levegő Munkacsoport annak idején részletesen ismertette magyarul: http://www.levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/karostamogatások0705.pdf

⁵ Ld. a következő anyagokat:

- a Levegő Munkacsoport véleménye a Közlekedési Operatív Programról: http://www.levego.hu/kiadvany/nft/kozopvelemen_y_061108.pdf;
- a témával kapcsolatos ismertető cikk: <http://www.nol.hu/cikk/461242/>;
- az Európai Parlament Petíciós Bizottságához eljuttatott beadvány (angol nyelven) <http://www.levego.hu/english/ec-op.doc>;
- a Levegő Munkacsoport véleménye a Környezet és Energia Operatív Programról: http://www.levego.hu/kiadvany/nft/keopvelemen_y_061108.pdf

⁶ http://www.eeb.org/press/231107-pr_is_SDS_underdeveloped.html (angol nyelven)

⁷ http://www.eeb.org/activities/sustainable_development/EEB-Barcelona-Position-Paper.pdf (ld. a 18. oldalt; angol nyelven)

2010-ig, a biogazdálkodásban nem engedélyezett vegyszerek használatának teljes betiltását 2020-ig, a beépített területek növekedésének megállítását, a primer nyersanyagok kitermelésének tizedére csökkentését, az újrahasználat, illetve újrahasznosítás 95 százalékos arányának megteremtését 30 éven belül, valamint a természetes vizek jó állapotának elérését 2015-ig.

A résztvevők megvitatták, hogy az EEB milyen álláspontot fogadjon el a következő héten Brüsszelben sorra kerülő, az Európai Unió, az OECD és más szervezetek által rendezett konferenciával⁸ kapcsolatban, amely a GDP alternatív mutatóiról szól. A jelenlévők egyetértettek azzal, hogy a GDP nem alkalmas mutató a társadalmi fejlődés megállapítására, sőt hosszabb távon még a gazdasági fejlődésére sem. Amint a témát felvezető előadó, **David Gee**, az Európai Környezetvédelmi Ügynökség szakértője kifejtette, a GDP nem mutatja ki, milyen erőforrásokat használ el véglegesen a gazdaság, azaz, hogy milyen vagyonszétválás történik. Ha egy vállalat úgy gazdálkodik, hogy nem számol az értékcsökkenéssel, nem tünteti azt fel a könyvelésében, akkor néhány éven belül elkerülhetetlenül csődbe megy. Ugyanez fog történni a nemzetgazdaságokkal, ha nem változtatnak a számítási módszereiken. A GDP egyébként is sokszor éppen a legértékesebb emberi tevékenységeket nem mutatja ki, míg a károsakat gazdasági növekedésként jelzi. Így például ha egy apa minden estéjét a kocsimában tölti és leissza magát, akkor növekszik a GDP, viszont ha otthon marad és segít a gyerekeinek a tanulásban, az a GDP-ben nem jelentkezik. Az előadó számos mutatót ismertetett, amelyeket az elmúlt időszakban különböző szakértők dolgoztak ki a fejlődés helyes mérésére. A jelenlévők egyetértettek azzal, hogy az EEB-nek és általában a civil szervezeteknek támogatniuk kell a GDP kiszámításának javítására, valamint az alternatív mutatók kidolgozására és elterjesztésére irányuló törekvéseket. (A Levegő Munkacsoport egyébként már 15 éve rendszeresen szorgalmazza Magyarországon a zöld GDP kidolgozását.⁹)

Budapest, 2007. november 25.

Lukács András
a Levegő Munkacsoport elnöke

⁸ www.beyond-gdp.eu (angol nyelven)

⁹ Részletesen ld. az **Államháztartási reform másképpen** című kiadvány „Tisztázzuk a számokat!” fejezetét: <http://www.levego.hu/kiadvany/allamhaz/allamh.htm>